

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди
Кафедра філософії
Інститут вищої освіти НАПН України
Польське Товариство філософської педагогіки
імені Броніслава Ф. Трентовського (TRF)

**Під знаком Григорія Сковороди:
зоряний час української культури**

МАТЕРІАЛИ
IV міжнародної науково-практичної конференції

*«Гуманістична філософія освіти як складова успішних посттоталітарних
трансформацій»
(6-7 грудня 2018 року)*

Харків
ХНПУ- 2019

викладанні історії і літератури у школі. Національно-патріотичне виховання також змінило розташування акцентів в бік етики відповідальності із урахуванням феномену мультикультурності, який все більше впливає на суспільне життя в національно організованих соціумах. Стратегія «опрацювання минулого» у Німеччині виявилась продуктивною, але не тільки через волю суспільства до змін, а й завдяки підтримці цього проекту світовою спільнотою. Процедури реєдукації німців, що проводились в окупаційних зонах, поступово перетворились на позбавлені зовнішнього примусу практики демократичного виховання.

Радянський тоталітаризм фактично залишився «недоопрацьованим» як у площині соціальної психології, так і на рівні повсякденності. Через це моделі прийняття рішень і мобілізації ресурсів, притаманні тоталітарним суспільствам, даються взнаки в українському суспільстві і перешкоджають його демократизації.

Посилання

Elias N.(1992). Studien über die Deutschen. Machtköpfe und Habitusentwicklung im 19. und 20. Jahrhundert. Frankfurt am Main: Suhrkamp Taschenbuch.

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ РАД ПРИ ПОПЕЧИТЕЛЯХ НАВЧАЛЬНИХ ОКРУГІВ (XIX – ПОЧАТОК XX СТОЛІТТЯ)

А.Д. Балацінова, м. Харків

Джерельну базу проблеми діяльності рад при попечителях навчальних округів досліджуваного періоду становлять: актові, діловодні, статистичні документи, періодична преса.

Актові документи. До даної групи джерел належать законодавчі та нормативні документи (укази, закони, постанови, розпорядження, накази, циркуляри, положення, статuti вищих і середніх навчальних закладів, інструкції), опубліковані у «Повному зібранні законів Російської імперії», «Збірнику постанов по Міністерству народної освіти», «Збірнику розпоряджень по Міністерству народної освіти», «Журналі Міністерства народної освіти»,

«Циркулярі по Київському навчальному округу», «Циркулярі по Одеському навчальному округу» і «Циркулярі по Харківському навчальному округу». Вони дають змогу відтворити суспільно-політичні й соціокультурні процеси, на тлі яких відбувалися становлення й розвиток системи народної освіти на українських землях у складі Російської імперії протягом ХІХ – на початку ХХ століття, а також простежити зміни, які торкалися нормативно-правового забезпечення діяльності попечительських рад Київського, Одеського та Харківського навчальних округів.

Діловодні документи. Багатий фактологічний матеріал із досліджуваної проблеми містять фонди Центрального державного історичного архіву України, м. Київ (ЦДІАК України, фонд 707 – «Управління Київського навчального округу»), Російського державного історичного архіву (РДІА, фонд 733 – «Департамент народної освіти»), Державного архіву м. Києва (ДАК, фонд 278 – «Київський педагогічний комітет»), Державного архіву Одеської області (ДАОО, фонд 42 – «Канцелярія попечителя Одеського навчального округу»).

Особливу цінність для наукової розробки проблеми мають журнали (протоколи) засідань рад при попечителях навчальних округів, що були основною формою фіксації ходу обговорення питань й ухвалених з них рішень. Вони дозволяють простежити зміст і особливості реалізації функцій попечительських рад навчальних округів протягом досліджуваного періоду.

Значний інтерес представляють також матеріали офіційного діловодства, зокрема звітна документація Міністерства народної освіти і навчальних округів про стан народної освіти, службове листування посадових осіб міністерства з попечителями навчальних округів й останніх з навчальними закладами округу, предметом якого були питання відкриття й закриття навчальних закладів і пансіонів, зміни плати за навчання, поліпшення навчального процесу, зміни програми навчання, використання навчальної літератури тощо.

Статистичні документи. Визначити чисельний склад населення українських губерній, що входили до складу Київського, Одеського та

Харківського навчальних округів, його вікову, етнічну й станову структуру, рівень грамотності дозволяють матеріали першого загального перепису населення Російської імперії 1897 року.

Цінний статистичний матеріал про кількість казенних і приватних навчальних закладів, витрати на їх утримання, про кількість учителів та учнів у них, розподіл учнів за типами навчальних закладів, за віковими групами і класами, за становою приналежністю та віросповіданням, систематизований по навчальних округах, містять звіти Міністерства народної освіти, по губерніям – довідкові видання Центрального статистичного комітету Міністерства внутрішніх справ.

Періодична преса. Серед періодичних видань високу інформативну цінність мають видання управлінь навчальних округів: «Циркуляр по Київському навчальному округу», «Циркуляр по Одеському навчальному округу», «Циркуляр по Харківському навчальному округу», «Пам'ятна книжка Київського навчального округу», «Пам'ятна книжка Одеського навчального округу», а також інструкції та керівництва.

До найважливіших джерел із досліджуваної проблеми належать циркуляри навчальних округів, на сторінках яких крім височайших повелінь, постанов уряду, розпоряджень та циркулярів Міністерства народної освіти і попечителів навчальних округів публікувалися протоколи засідань попечительських рад, окремі думки їх членів зі спірних питань, рецензії на навчальні видання, інформація про відкриття та закриття навчальних закладів та результати їх ревізій, про проведення педагогічних з'їздів учителів тощо.

Таким чином, джерельна база дослідження є надзвичайно широкою. Вона дозволяє простежити зміни, які торкалися нормативно-правового забезпечення діяльності попечительських рад Київського, Одеського та Харківського навчальних округів, змісту й особливостей реалізації їхніх функцій у контексті суспільно-політичних і соціокультурних процесів, що відбувалися у XIX – на початку XX століття на підросійській частині України.